

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

další z řady monotematických čísel Zpráv památkové péče, které právě otevíráte, je věnované zvláště otázkám přístupu k architektonické tvorbě, stavební praxi a péči o památky v mimopražském prostředí v druhé polovině 19. a na počátku 20. století. I když vývoj v rámci každé z těchto oblastí měl svoji vlastní vnitřní dynamiku ovlivněnou mnoha specifickými faktory, obě tyto sféry se spolu nevyhnutelně střetávaly v rovině hodnocení jednotlivých záměrů z pohledu vhodnosti jejich zasazení do stávajícího prostředí či, v případě rekonstrukcí, jejich přístupu k původní materii rekonstruovaného objektu. Vzniklé interakce potom významným způsobem přispívaly k tříbení názorů na teoretické otázky, které tehdejší památková péče řešila. V prostředí malých měst byl tento proces ovlivněn řadou lokálních specifik, která reflektovala nejen jedinečnost po staletí vytvářených stavebních organismů, ale odrážela i odlišný historický vývoj a tradice místa. Příležitost k hlubšímu studiu této problematiky na příkladu jednoho z nejvýznamnějších mimopražských architektů a stavitelů, Františka Schmoranze staršího, poskytly v uplynulých letech programy regionální spolupráce krajů a ústavů AV ČR a Strategie AV21. Jedním z výstupů tohoto výzkumu byla i konference František Schmoranz starší (1814–1902): architekt, stavitel a památkář, uspořádaná v listopadu 2020 Ústavem dějin umění AV ČR ve spolupráci s Regionálním muzeem v Chrudimi, na níž zazněly příspěvky, které zde v písemné formě přinášíme.

Cílem předkládaných textů není pojmout uvedené téma v jeho úplnosti, to vzhledem k šíři a komplexnosti tématu nelze. Jde spíše o sondy do vybraných oblastí dobové teorie památkové péče a realizační praxe, které nabízejí příležitost pro hlubší zamyšlení nad konkrétními názory, projekty a polemikami, které je provázely. Ty jsou v obecnější formě v řadě případů aktuální i dnes a staví před nás otázku, do jaké míry jsme schopni poučit se z minulosti, z našich chyb, ale i z časem prověřených postupů.

Úvodní příspěvek Ivo Šulce nás seznamuje s aktuálním stavem poznání slatiňanského rodu Schmoranzů; po něm následuje studie Aleny Janatkové, jež se věnuje zásadnímu teoretickému problému, který stojí u kořenů oboru památkové péče, otázce, zda památky restaurovat, či konzervovat. V tomto kontextu vsazuje do obecných souvislostí tvorbu Františka Schmoranze staršího, jehož působení ve Vysokém Mýtě jsou věnovány další dva příspěvky. Článek Vojtěcha Barcala představuje vysokomýtské dílo tohoto architekta a stavitele, jeho historické pozadí a náhled na ně optikou moderní památkové péče. Kristina Uhlíková a Jan Uhlík sledují ve svém příspěvku na příkladu nejvýznamnější Schmoranzovy vysokomýtské realizace, rekonstrukce hlavního městského chrámu sv. Vavřince, proměňující se přístup k ochraně památek, dobové metody poznávání středověkých staveb a motivaci pro jejich zachování. Skutečnost, že věhlas příslušníků rodu Schmoranzů daleko přesáhl region východních Čech, dokládá studie Milana Němečka přibližující životní a tvůrčí cestu nejstaršího syna zakladatele rodu, Františka mladšího.

Pohled na dobovou architektonickou tvorbu a památkářskou praxi v dalších mimopražských regionech přináší články Jana Galety a Jany Marešové. Jan Galeta se soustřeďuje na situaci v Moravské Ostravě kolem roku 1900, Jana Marešová představuje práci schwarzenberského architekta Jana Sedláčka. Studie Marka Krejčího se věnuje personálnímu složení sboru konzervátorů c. k. Ústřední komise v rakouské části monarchie a vlivu jejich profesního zaměření na přístup k problematice péče o památky. S hlavním tématem čísla souvisí rovněž článek Pavly Mikešové odhalující podíl Františka Schmoranze mladšího na kresebné dokumentaci štukové výzdoby letohrádku Hvězda.

Zajímavé a podnětné čtení vám přeji

Kristina a Jan Uhlíkovi

OBSAH

**IN MEDIAS RES: ARCHITEKTURA, STAVEBNÍ PRAXE A PAMÁTKOVÁ PÉČE MIMO CENTRA
V DRUHÉ POLOVINĚ 19. STOLETÍ A NA POČÁTKU 20. STOLETÍ –
FRANTIŠEK SCHMORANZ ST. A DALŠÍ OSOBNOSTI**

- Ivo Šulc*; Rod Františka Schmoranze staršího ve světle dosavadního bádání / 107
Alena Janátková; „Ctíti nedotknutelnost starého díla“: k počátkům kontroverze mezi
restaurováním a konzervováním památek v Čechách kolem poloviny 19. století / 110
Vojtěch Barcal; Dílo Františka Schmoranze st. v kontextu puristické památkové péče
ve Vysokém Mýtě / 115
Kristina Uhlíková, Jan Uhlík; Stylová rekonstrukce městského chrámu
v druhé polovině 19. století na příkladu kostela sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě / 124
Milan Němeček; František Schmoranz ml. (1845–1892): apoštol orientalismu
a průkopník uměleckého průmyslu v Čechách / 138
Jan Galeta; Nelehký život architekta okolo roku 1900
na příkladech z Moravské Ostravy / 151
Jana Marešová; Oddaný úředník svého knížete – architekt Jan Sedláček (1848–1916) / 160
Marek Krejčí; Technicky vzdělaní odborníci v c. k. památkové péči
v druhé polovině 19. století / 168
Pavla Mikešová; Přínos Františka Schmoranze ml. ke studiu štukové dekorace
letohrádku Hvězda / 175

MATERIÁLIE, STUDIE

- Pavla Cenková*; Jedna ulice, dvě jména. Ulice Dolnopolní v Brně / 182
Jiří Juchelka, Ondřej Klápa; Terénní identifikace aktivit 2. světové války
na katastrech Branky, Hradce nad Moravicí, Raduně a blízkého okolí pomocí
nedestruktivních archeologických metod, jejich mapování a návrh ochrany v krajině
na příkladu situace v Hradci nad Moravicí – Jakubčovicích / 201

SEMINÁŘE, KONFERENCE, AKCE

- Další významná území České republiky se stala součástí světového dědictví UNESCO
(*Věra Kučová*) 223/ Symposium věnované dědictví Adolfa Loose ve Vídni (*Petr Svoboda*;
Martin Šolc) 226/ Výroční konference CARARE 2021 (*Irena Blažková*) 90/
228/ Památky a společensko-politický vývoj druhé poloviny 20. století (*Vilém Faltýnek*) 229/

RECENZE

- Hledání univerzality. Kontexty průmyslové architektury v Československu 1945–1992
(*Petr Freiwilg*) 232/

RESUMÉ

Summary / 234

